Päijät-Hämeen

ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN JA TIEKARTAT

Maakuntastrategiassa 2018–2021 esitettyjen kärkien
ja tiekarttahankkeiden yhteenveto

Maaliskuu 2021
Toimittanut Riika Kivelä, Päijät-Hämeen liitto

SMART SPECIALISATION IN PÄIJÄT-HÄME

The region of Päijät-Häme has a long history of defining its strengths in terms of smart specialisation. Environmental issues, sustainable practices and design skills have been the core in the definitions of the spearheads in the past 20 years. Later, experience economy inspired us to emphasize the travel and sports related expertise that makes inhabitants and visitors happy. These themes served as a starting point for the latest update of the smart specialisation, with detailed roadmaps for each spearhead. The roadmaps bring together actors and projects and guide the work in a systematic way.

The workshops working on the spearheads summarised the vision for the region ”the greenest region”.

The spearheads are

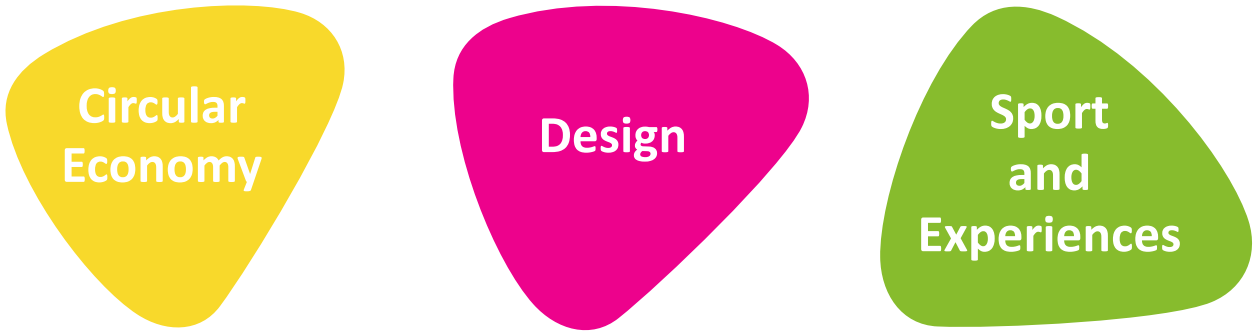

Päijät-Hämeen älykäs erikoistuminen ja tiekartat
A252 * 2021
ISBN 978-951-637-267-2
ISSN 1237-6507

Toimittanut: Riika Kivelä, Päijät-Hämeen liitto
Graafinen suunnittelu ja taitto: Maaret Monola, Päijät-Hämeen liitto

LAB University of Applied Sciences

Kirjoittajat:
Kirsi Kiiskinen, LAB ammattikorkeakoulu, Päijät-Hämeen liikunnan ja elämysten tiekartta
Katariina Mäenpää, LAB ammattikorkeakoulu, Päijät-Hämeen muotoilun tiekartta
Mari Sarvaala, LAB ammattikorkeakoulu, Biosykli – Päijät-Hämeen kiertotalous

Circular Economy

The circular economy in Päijät-Häme translates into energy and resource efficiency and new solutions. The circular economy will create new business opportunities, products and services. These new services and circular economy education at different levels will develop skills and offer companies new business opportunities and knowledge in the transition to a sustainable economy.

In the Roadmap, the measures are divided into five themes

1. Closed material loops,
2. Energy,
3. Bio circular economy,
4. New consumption models and
5. Innovative solutions

Päijät-Häme Roadmap Towards Circular Economy >>

Design

The design expertise in Päijät-Häme is focused on industrial design, branding, communication and information design. The goal is to raise the competitiveness of SMEs by using design to improve the quality and user-friendliness of products and services. Regional authorities, developers, representatives of academia and the business community hold a design meeting twice a year to exchange information and assess activities concerning regional development in design.

The spearhead comprises of four sub-themes, which are

1. Design and business development
2. Design and sustainable consumption
3. Design and sustainable living
4. Design and well-being

Sports, Experiences and Well-being

Well-being, sports, culture and tourism all link together when exciting products and services are created to increase the attractiveness of the region. The assets of the region include high-level know-how of organising large-scale events, and clean and easily accessible lakes and forests.

This spearhead comprises of four sub-themes, which are

1. Development of conditions and infrastructure towards versatile and accessible actions,
2. Digitalisation
3. Strong expertise and cooperation and
4. Brand and customer

> The Päijät-Häme region is aiming to utilise by the EU's different funding instruments and programmes to reinforce its R&D activities. This aim is accompagnied by joining the thematic platforms for Smart Specialisation, which enable interregional co-operation and access to European value-chains. Päijät-Häme is already a member of the European Platform of Sports Innovation EPSI and ClusSport network.

ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN OHJAA MAAKUNNAN INNOVAATIO-TOIMINTAA

Älykäs erikoistuminen on Euroopan Unionin innovaatiopoliittinen vastaus alueiden kansainväliseen kilpailuun. Se perustuu ajatukselle, että kaikilla alueilla on omat vahvuutensa, joita hyödyntämällä voidaan kasvattaa alueen kilpailukykyä toimijoiden yhteistyönä.

Euroopan Unionin RIS3-lähestymistavan (Regional Innovation Strategies) lisäksi alueiden älykkään erikoistumisen strategioita tukee ja ohjaa Opetus- ja kulttuuriministeriön kansallinen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartta. Ministeriöiden ja alueiden vuoropuhelussa varmistetaan, että alueelliset ja kansalliset TKI-toimet tukevat toisiaan. TEM, OKM, maakuntien liitot ja ELY-keskukset edistävät alueiden kytkeytymistä parhaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin ja tukevat rahoituksellaan myös ylimaakunnallista TKI-yhteistyötä

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen kärjet on määritelty maakuntastrategiassa, ja tämä dokumentti avaa niitä lyhyesti. Vuonna 2020 käynnistyi kolme tiekarttahanketta, joilla täsmennettiin toimijoiden yhteisiä innovaatiotoiminnan tavoitteita ja ohjattiin panostamaan sellaisiin alueen erityisosaamisiin ja vahvuuksiin, joista löytyy kasvun ja kansainvälistymisen potentiaalia. **Näiden tiekarttojen tavoitteena on lisätä alueiden välistä yhteistyötä ja liittää maakunnan toimijat osaksi kansainvälisiä arvoverkostoja.** Tämä vaatii osaamista, jolla pärjätään kansainvälisillä kentillä. Samalla se tarjoaa mahdollisuuden hyödyntää entistä paremmin Euroopan Unionin suoria rahoituslähteitä, esimerkiksi Interreg- ja Horizon-varoja. Parhaimmillaan erikoistunut osaaminen lisää maakunnan vetovoimaa myös yritysten näkökulmasta.

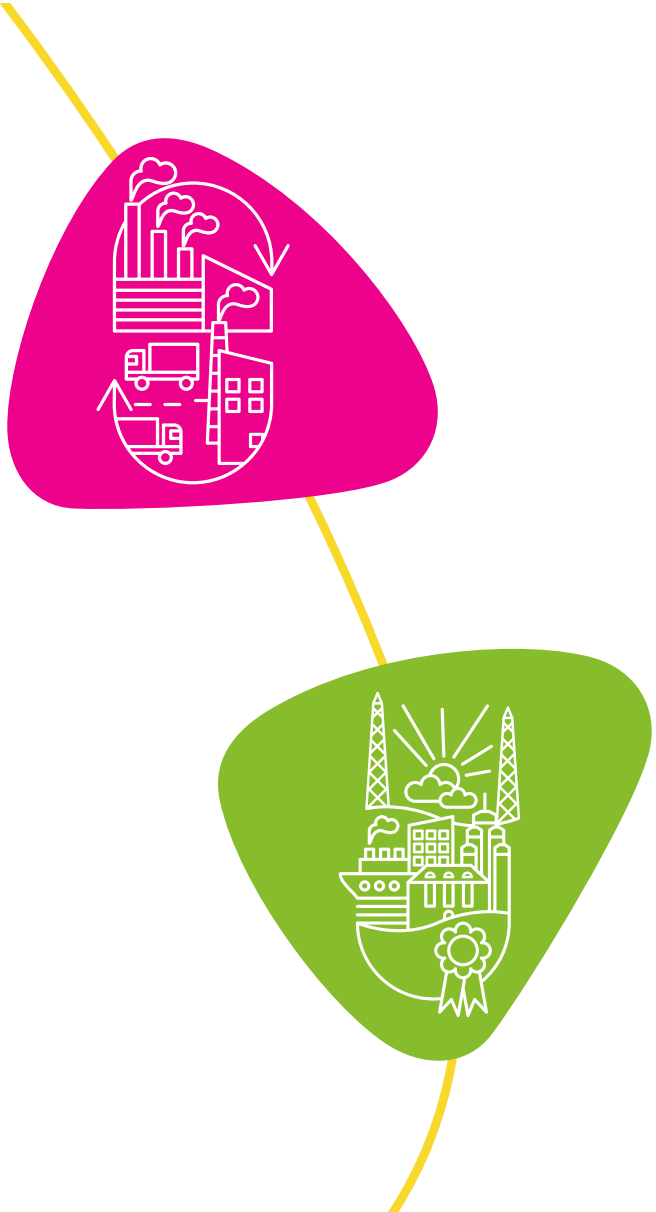

ELÄMYKSELLINEN PÄIJÄT-HÄME LIIKKUU, KIERRÄTTÄÄ JA MUOTOILEE

Pohjoismaisen aluekehittämiseen ja aluesuunnitteluun erikoistuneen tutkimusinstituutin Nordregion mukaan erityisesti *old industrial regions* –alueet, jollaiseksi Päijät-Hämettäkin voi luonnehtia, ovat haasteellisen tehtävän edessä. Miten muuttaa toimintatapoja, tuotteita ja palveluja vastaamaan globaalia tarvetta sekä huomioimaan kestävän talouden vaatimukset? Etelä-Suomen ruostevyöhykkeen on uudistettava itsensä 2020-luvulle.

Päijät-Hämeen vahvuus on sen monipuolinen elinkeinorakenne. Teollisuus on ollut aluetalouden perusta, mutta sen merkitys on pitkään laskenut palvelualojen vastaavasti noustessa. Teollisuuden toimialarakenne on kuitenkin edelleen maan monipuolisimpia. Samalla tämä monipuolisuus on heikkous, kun valitaan alueen osaamisen kärkiä. Mikä lukuisista toimialoista on maakunnan vahvuus? Millä aloilla osaaminen on kansainvälistä tasoa? Mistä tulee tulevaisuuden työ ja elinvoima? Vahvuuksia valittaessa on huomioitava, että maakunta voi hyödyntää älykästä erikoistumista myös alueen profiloinnissa ja että kärkien ei ole pakko olla huipputeknologiaa.

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen kärjet leikkaavat läpi toimialojen. Ne perustuvat osaamisiin, jotka on alueella nähty jo aiemmin vahvuuksina, ja jotka on vahvistuneet entisestään TKI-hankkeiden ja niitä soveltavan liiketoiminnan myötä. Kärkien yhdyspinnat ja aktiivinen yhteistyö antavat mahdollisuuden uuden liiketoiminnan kehittämiselle ja sitä kautta työpaikkojen synnyttämiselle.

Seuraavassa esitetään Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen kärjet, kiertotalous, muotoilu sekä liikunta ja elämykset. Niiden valmisteluun ovat osallistuneet yritykset, tutkimus-, kehitys- ja koulutusorganisaatiot, julkiset organisaatiot ja järjestöt. Kärkien toimintaa tukevat tiekartat, joihin on nostettu tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioyhteistyön teemat ja tavoitteet sekä toimenpiteet.

Tiekartat on kuvattu vuoteen 2030 asti. Ne löytyvät ajantasaisina Päijät-Hämeen liiton verkkosivuilta

https://paijat-hame.fi/alykas-erikoistuminen/paijat-hameen-tiekartat/

Tiekarttoja seurataan ja päivitetään vuosittain, ja maakuntastrategian päivityksen yhteydessä niitä tarkastellaan perusteellisesti. Päivittämisestä vastaavat kärkiryhmät, jotka Päijät-Hämeen liitto kutsuu koolle kaksi kertaa vuodessa. Seuraavan kärjet määrittävän maakuntastrategian (2022–2025) hyväksyy maakuntaliiton valtuusto viimeistään vuoden 2022 alussa.

KIERTOTALOUS

Kiertotalous perustuu Päijät-Hämeen pitkäaikaisiin panostuksiin ympäristöteknologioihin. Alue on profiloitunut jo 90-luvulla clean techin edelläkävijäksi. Kiertotalouden odotetaan tulevaisuudessa luovan Päijät-Hämeelle uudistunutta liiketoimintaa sekä voimistavan Päijät-Hämeen profiloitumista kestävän kehityksen maakunnaksi. Kiertotalouteen liittyvästä osaamisesta ja sen kehittymisestä vastaavat alan yritysten lisäksi LAB-ammattikorkeakoulun, LUT-yliopiston, Helsingin yliopiston sekä Koulutuskeskus Salpauksen tarjoamat koulutuskokonaisuudet sekä tutkimus. Kiertotalouden yritystoiminta on keskittynyt mm. jätteenkäsittelyn ja energian toimialoille, mutta on myös merkittävä tekijä juoma- ja elintarvikealalla, varsinkin resurssitehokkuuden ja tuotannon sivuvirtojen hyödyntämisen osalta.

Tunnustusta ympäristö- ja kiertotalousosaamisen kärkimaakuntana saatiin, kun Lahti valittiin Euroopan ympäristöpääkaupungiksi 2021.

Päijät-Hämeen kiertotalouden tiekartta määrittelee tavoitteet ja toimenpiteet kiertotalouden saavuttamiseksi Päijät-Hämeen alueella.

Tiekartan visio:

Vuonna 2030 Päijät-Häme on resursseja hukkaamaton menestyjä.

Kiertotalouden tiekarttaan on valikoitunut viisi teemaa, jotka ovat materiaalikierrot, biotalous, energia, uudet palvelut ja edelläkävijyys. Kiertotalouden tavoitteita ja yhteistyötä tukee Hiilineutraali Päijät-Häme 2030 -ilmastotiekartta.

Kiertotalouteen liittyvää tutkimus- ja kehittämis- ja innovaatiotoimintaa edistävät mm. LUT-yliopisto, Helsingin yliopisto, LAB-ammattikorkeakoulu, Koulutuskeskus Salpaus sekä Lahden seudun kehitys Ladec. Oppilaitokset ja korkeakoulut tarjoavat ainutlaatuisen koulutusputken, joka tuottaa kiertotalouden osaajia ja osaamista niin elinkeinoelämän kuin TKI-toiminnan tarpeisiin.

Kansallisen ja kansainvälisen hanketoiminnan, muun muassa Interreg-ohjelmien kautta, on syntynyt verkostoja, joita hyödynnetään kansainvälisten hankekonsortioiden kokoamisessa ja TKI-yhteistyön vahvistamisessa.

Vahvaa yritysyhteistyötä edustaa muun muassa Päijät-Hämeen Viljaklusteri. Kiertotalouden sekä biokiertotalouden kansainvälisiä referenssikohteita ovat Kujalan teolliset symbioosit ja kehitteillä olevat Sopenkorven Luovan kiertotalouden keskus sekä Heinolan BioHub.

MUOTOILU

Muotoilukärki perustuu koulutustarjontaan ja -osaamiseen, joka on tuottanut huippuosaajia yrityksiin vuosikymmenien ajan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Teollisen muotoilun osaamisen lisäksi tuote- ja palvelumuotoilun osaamisen nähdään tulevaisuudessa tuottavan lisäarvoa kehitettäessä kestäviä, vihreän talouden vaatimukset täyttäviä ratkaisuja. Päijät-Hämeessä asumisen, hyvinvointipalvelujen, liiketoiminnan sekä kestävien palvelujen muotoiluun osaamista tarjoavat LAB-ammattikorkeakoulu ja LUT-yliopisto. Muotoilusäätiö toimii kansallisena alan kehittäjänä.

Muotoilun TKI-osaaminen on pitkälti toimialariippumatonta ja soveltuu vihreän siirtymän eli EU:n Green Deal-ohjelman ilmasto-, kestävyys- ja hiilineutraalisuustavoiteiden toteuttamiseen.

Muotoilun koulutuksella ja yritysyhteistyöllä on Päijät-Hämeessä vahvat perinteet. Erityisesti teollisten alojen muotoilu, brändi- ja viestintämuotoilu sekä informaatiomuotoilu ovat koulutuksen kärkiä. Palvelumuotoilu on noussut tähän rinnalle, ja tavoitteena nostaa pk-sektorin kilpailukykyä muotoilun keinoin parantamalla tuotteiden ja palveluiden jalostusastetta sekä käyttäjälähtöisyyttä.

Muotoiluosaamisen avulla tuetaan alueen yritysten liiketoiminnan ja julkisten palvelujen kehittämistä ja uudistamista. Siirtymä kohti vihreää taloutta, tuotteiden ja palveluiden kestävyys ja vastuullisuus ovat keskeisiä ajureita muotoilun työkaluja käytettäessä.

Tiekartan visio:

Päijät-Häme on 2030 kestävän ja vastuullisen muotoilun onnistuja tuottaen merkittävää liiketoiminnan kasvua ja yhteiskunnallista hyötyä.

Päijät-Hämeen muotoilun tiekarttaan on koottu tavoitteet ja toimenpiteet, jotka ohjaavat ja tiivistävät eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Tiekartan teemoja ovat:

1. **Liiketoiminnan kehittäminen**
2. **Kestävä kulutus**
3. **Kestävän asumisen ratkaisut**
4. **Hyvinvoinnin palvelut**

Muotoilulla nähdään olevan tärkeä rooli läpileikkaavana ajattelutapana vastuullisten ja kestävien palvelujen ja tuotteiden kehittämisessä, erityisesti kiertotalouden sekä liikunnan ja elämysten tuotteita ja palveluja kehitettäessä.

Kärjen kansainvälisenä tavoitteena on koota eurooppalainen muotoiluosaamisen TKI-alusta, jonka kautta kasvatetaan ja kehitetään muotoilun TKI-osaamista, verkostoa ja liiketoimintamahdollisuuksia.

LIIKUNTA JA ELÄMYKSET

Luonto- ja tapahtumamatkailun, kulttuurin ja urheilun osaamista ja kansainvälistymistä tukevat alueen loistava sijainti, ympäristö sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä monipuoliset liikunta-, elämys- ja tapahtumapalvelut.

Liikunta, matkailu, kulttuuri, elämykset ja niiden tuottama hyvinvointi nostaa alueen vetovoimaa kiinnostavana asuinpaikkana, matkailukohteena ja yritysympäristönä. Päijät-Hämeen valtteja ovat korkeatasoinen liikunta- ja urheiluosaaminen, vahva asiantuntemus ja kokemus järjestää isoja urheilu- ja kulttuuritapahtumia sekä puhdas, helposti saavutettava luonto ja vesistöt. Kärjen TKI-toiminnan keskeisiä vetureita ovat alueen kasvuhakuiset urheiluopistot ja koulutus- ja kehittämisorganisaatiot sekä järjestöt ja seurat.

Alueelta löytyy liki 400 liikunta- ja urheilulajin olosuhteet ja liikuntapaikat. Tämä asettaa vaatimuksia toimivalle yhteistyömallille, mutta myös valtavasti mahdollisuuksia uusien palveluiden tuottamiselle. Tiekartan teemat kokoavat alleen toimenpiteitä, joiden avulla toimijat löytävät yhteiset kehittämisen kohteet, omat roolinsa sekä myös uusia hanke- ja liiketoimintamahdollisuuksia. Toimijat ovat yhteistyössä asettaneet kunkin teeman tavoitteet, joita toteutetaan yhteistyössä.

Päijät-Hämeen Liikunnan, elämysten ja hyvinvoinnin tiekartasta 2030 löytyvät kärjen teemat, tavoitteet ja toimenpiteet.

Päijät-Hämeen liikunnan ja elämysten toimijat on hyväksytty jäseneksi European Platform for Sports Innovation (EPSI) –verkostoon ja sen ClusSport –työryhmään, joka verkottaa alan tutkimusta ja liiketoimintaa Euroopassa erilaisin markkinalähtöisin hankkein. Lahti Business Sports Hub toimii porttina Kiinan ja Euroopan markkinoiden välillä urheilu- ja liikuntaosaamiseen liittyvän liiketoiminnan edistämisessä.

Liikunnan ja elämysten kansainvälistymistä edistäviä verkostoja ovat lisäksi Salpausselkä UNESCO Global Geopark, joka auttaa markkinoimaan maakunnan ainutlaatuista luontoa ja Visit Finlandin Sustainable Destination Finland -ohjelma, jossa kehitetään kestävää matkailua ja nostetaan maakunnan järvibrändiä Lakeland Finlandin teeman mukana.

Liikunnan ja elämysten kehittäminen tarvitsee tuoreimpana kärkenä alueellisen yhteistyömallin, jotta tunnistetaan eri toimijoiden roolit ja yhteistyön tarve.

Tiekartan teemoja ovat:

1. **Olosuhteiden ja infran kehittämisellä kohti monipuolista ja saavutettavaa toimintaa**
2. **Digitaalisuudella kohti tehokasta saavutettavuutta**
3. **Yhteisellä brändiviestinnällä kohti loistavaa asiakaskokemusta**
4. **Vahvalla osaamisella kohti saumatonta yhteistyötä**

Tiekartan visio:

Päijät-Häme on vetovoimainen ja kansainvälisesti kiinnostava liikunnan, elämysten sekä hyvinvoinnin osaamiskeskittymä ja innovaatiotoimija.

SEURANTA

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen kärkien seurantaan kehitetään indikaattoreita. Tavoitteena on seurata niiden kehittymistä Euroopan Unionin linjausten mukaisesti, jotta kärjet tukevat rahoituksen saamista parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi kärkiryhmät seuraavat tiekartoissa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

Seurattavia asioita ovat muun muassa:

- **Yritysten TKI-panostukset**
- **Hankerahoituksen saaminen alueelle**
- **Oppilaitos – yritysyhteistyö**
- **Korkeakouluopiskelijoiden määrä**
- **Yritysten sijoittuminen alueelle**
- **Kestävän kehityksen mittarit**

Alueen vahvuuksiksi valittujen kärkien seurantaa vaikeuttaa ilmiölähtöisyys. Muotoilu ja kiertotalous läpileikkaavat eri toimialoja. Liikunnan ja elämysten toimialaperustainen seuranta on helpompaa, koska toiminta on luokiteltavissa.

Tilastokeskus on määritellyt CircWaste-hankkeessa Suomen ympäristökeskuksen kanssa kiertotalousliiketoiminnan indikaattorit. Kiertotalous on tilastointikohteena varsin uusi aihe, eikä sitä ole aiemmin perusteellisesti tilastoitu.

Tiekarttojen tavoitteiden ja toimenpiteiden laadullista toteutumista seurataan kyselyin.

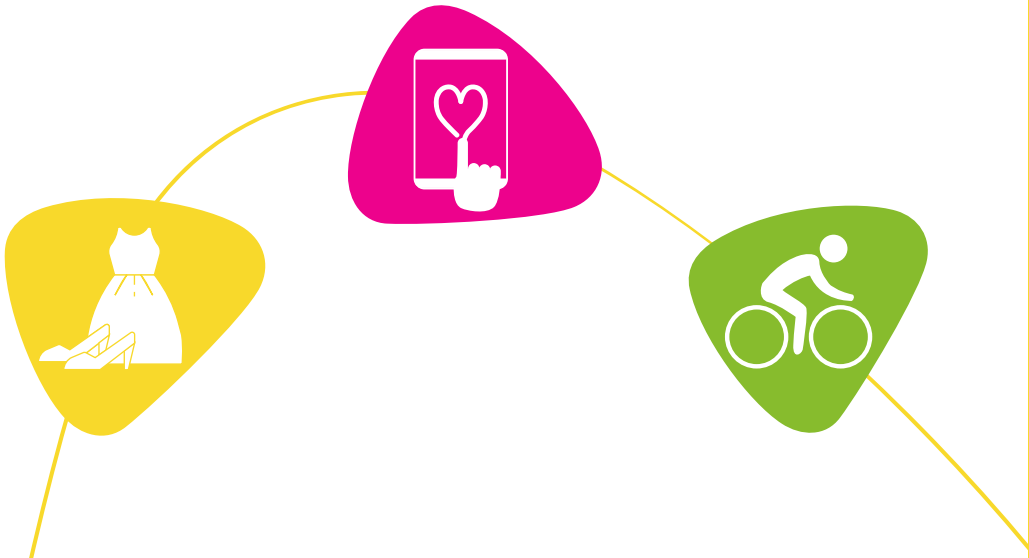

Osoite

Hämeenkatu 9, PL 50
FIN-15111 LAHTI

Puhelin

www.paijat-hame.fi/
henkilokunta/

e-yhteys

etunimi.sukunimi@paijat-hame.fi
www.paijat-hame.fi
#phliitto